

Urbanec, Jiří

Vojtěch Martínek jako kritik Novákova díla : z korespondence Arna Nováka

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1989-1990, vol. 38-39, iss. D36-37, pp. [89]-100

ISBN 80-210-0205-0

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107962>

Access Date: 09. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JUBILEA

J I Ř Í U R B A N E C

VOJTĚCH MARTÍNEK JAKO KRITIK NOVÁKOVA DÍLA

Z K O R E S P O N D E N C E A R N A N O V Á K A

V okruhu rodiny Vojtěcha Martínka (11. 4. 1887 Brušperk u Frýdku Místku — 25. 4. 1960 Ostrava) se tradovalo, že když byla v Brně po první světové válce zřízena filozofická fakulta, byla mu na ní nabízena docentura české literatury, avšak on sám nechtěl opustit Ostravu, kde záměrně budoval kulturní tradici. Tuto skutečnost nelze dnes ověřit, protože v Martínkově pozůstalosti, uchovávané od roku 1962 v Památku Petra Bezruče v Opavě, není k tomu dokladů. Jak známo, českou literaturu pak přednášel v Brně Arne Novák, původně docent na Karlově univerzitě v Praze, jehož přednášky tam ještě před válkou navštěvoval i Vojtěch Martínek (od roku 1914 až do důchodu v roce 1947 vyučoval na gymnáziu v Ostravě).

Vztah Vojtěcha Martínka a Arna Nováka byl ovšem daleko hlubší, než by naznačovaly výše uvedené skutečnosti. Martínek, ve studentských letech radikál a antiklerikál klonící se k sociální demokracii, s rozsáhlou literárněvědnou, překladovou i tvůrčí literární činností (samostatné publikace — i pod pseudonymy — vydával již od roku 1909, tedy rok po maturitě), obdivoval nicméně práci liberála a tehdy více světoobčana Arna Nováka, klonícího se k vlastní národní tradici teprve později, až pod vlivem zážitků z války. Novák zřejmě i při osobních setkáních v Praze před válkou Martínka už oceňoval, později ho zval k sobě do bytu a s velkým zájmem sledoval vše, co Martínek psal o jeho vlastních knižních publikacích. Také korespondence, kterou si vyměňovali, ukazuje vzájemné vnitřní sympatie, i přes tehdejší jejich poněkud odlišnou světonázorovou orientaci. Dovedli se respektovat a vzájemně cenit, ačkoli Martínek byl obdivovatelem J. S. Machara, kterého naopak Novák neuznával, a přestože Novák psal obdivně o barokní Praze, jež Martínkovi byla pocitově zcela vzdálená. Ale paradoxně to byla právě Novákova kniha Praha barokní, která Martínka pro své intenzivní vidění kulturních souvislostí mimořádně zaujala a kterou pak až panegyricky recenzoval v Ostravském deníku. Od té doby se Novák až nadmíru těšil na vše, co Martínek o jeho pracích napsal, a zcela se ztotožňoval s Martínkovou kritikou vlastní slovně a obrazově přebujelé stylistiky. Jen jednou pak došlo k disonanci, když Novák odsoudil v Lidových novinách první díl Martínkovy trilogie Černá země — Jakuba Obervu —, čímž se její autor cítil hluboce raněn, ale ani potom jejich vzájemné sympatie neopadly.

Našli bychom u nich dost podobných kulturních záměrů, jimiž si učitel a žák,

později oba organizátoři kulturních tradic v místech, kde působili, byli blízcí. Novák svou činností stmeloval a dovršoval literární a literárněvědnou tradici Brna a Moravy, Martínek zase cílevědomě sledoval a budovatelsky rozvíjel vše, co mělo vztah ke Slezsku a Ostravsku, a k městu Ostravě především. Novák se zamýšlel ve své vstupní přednášce v roce 1921 nad „Problémy moravské literatury“, Martínek zachytil „Literární život slezský“; Martínek vydal v roce 1931 tisk Duše Ostravy, Novák v roce 1932 publikaci Duše Brna a jeho kultura. Zatímco Martínek po celé meziválečné dvacetiletí vedl a hojně sám naplňoval kulturní rubriku Moravskoslezského deníku, Arne Novák působil podobně jako mimořádně aktivní účastník redakční práce Lidových novin.

Jejich vzájemná korespondence umožňuje nejen nahlédnout do jejich duševního života a vztahu k literatuře, ale také zachycuje i jednu stránku kulturní historie Moravy a Slezska v letech kolem vzniku Československé republiky. Není zde dostatek místa, abychom vše publikovali in extenso, rovněž Martínkovu korespondenci uloženou v Novákově pozůstalosti (Památník národního písemnictví v Praze zakoupil tuto pozůstalost v letech 1980—1983) uvádíme jen výjimečně v drobných citacích v poznámkách k Novákovým dopisům. V pozůstalosti Arna Nováka se dochovalo celkem 13 dopisů a 3 pohlednice Martínkovy z let 1916—1937 (poslední je dík za Novákovu gratulaci k padesátinám z 19. 4. 1937). V Martínkově pozůstalosti v Opavě je Novákových 11 dopisů, 5 pohlednic, parte k úmrtí syna Radovana (1927) a tištěné poděkování za přání, vše z let 1916—1933.

V textu korespondence jsou opraveny pouze interpunkční jevy, jinak ponecháváme zvláštnosti Novákova vyjadřování, jako „pohrouzil“, přivlastňovací zájmeno Svůj s velkým písmenem apod. V poznámkách uvádíme úmyslně delší citace z Martínkových recenzí Novákových prací, protože jednak bezprostředně dokresluji obsah dopisů, jednak periodika, z nichž čerpáme, jsou dnes (po padesáti letech!) relativně už velmi těžko dostupná a navíc v různých knihovnách dochována jen torzovitě.

1

V Praze 21. 4. 1916

Vážený pane kolego,

potěšil Jste mne srdečně Svou velmi cennou úvahou o Barokní Praze,¹ jež se hluboce noří pod povrch essaye; děkuji Vám za ni a lituji, že mně ušly Vaše oba rozborů mých předlonských knih.² Udělal byste mi skutečnou radost, kdybyste mne navštívil buď v neděli, nebo pondělí velkonoční dopoledne, popovídali bychom si trochu, zbývá-li Vám pro mne chvilka volného času.

Zdraví Vás v přátelské úctě oddaný

Arne Novák

Pohlednice Max Švabinský: Bedřich Smetana. Psáno perem, adresa „Váženému panu, p. Voj. Martínkovi, profesoru a spisovateli, t. č. v Praze II, Křemencova ul. 1a, II p.“.

¹ Správně *Praha barokní*. Edice Zlatoroh, svazek 3. Manes, Praha 1915. (Nově zpracovaná studie z České revue 1914—15; druhé vydání 1921, třetí vydání 1938; vyšlo též francouzsky, německy, švédsky a anglicky). Martínek o knize psal v Ostravském deníku, 16, 1916, č. 182, 9. 4. 1916, s. 2. Vysoce oceňuje Novákovo mistrovství: „Se srdcem zničeným a smysly vnímavě zbystrěnými pro všechny ony tajemné hlasy, jež mluví z ulic pražských o dávné minulosti, prochází Arne Novák chrámy i paláce, náměstími i ztichlými zákoutími a všude hledá ne pouze kámen, ne mrtvý výtvar dávnou setlelých dlaní, nýbrž onoho ducha, věčně živého a věčně prudkou mluvou hovořícího, jenž zaklet je ve stavbě i v soše a jenž ozve se, když jeho pravé jméno se pobožným rtem vysloví.“ — „Má k tomu dvě mohutné schopnosti, jimiž nad jiné je uzpůsoben k úkolu lákavému a přece velmi zářnému: hlubokou inteligenci, spojenou s vnímavým zrakem pro ukrytá tajemství, a vedle toho výmluvný, rovněž do jisté míry barokní sloh, jenž stylově přiléhá k duchu doby, kterou chce vykreslit v syntetickém, zhuštěném obraze.“

² Jde o knihy *Mužové a osudy* a *Myslenky a spisovatelé*, viz podrobněji u dopisu 2.

V Praze dne 9. května 1916

Vážený pane kolego,

lituji srdečně, že pražská pošta svými nevypočítatelnými rozmazy zmařila Vaši návštěvu u nás, na kterou jsem se opravdu těšil;¹ doufám však, že mně to v červenci vynahradíte, a prosím, abyste mne o Svém milém příchodu včas zpravil. Prozatím Vám přeji mnoho zdaru k přípravě doktorské:² jest v tom kus statečné moudrosti zabrat se nyní ve válečné době do nějaké soustavné práce podobné a vzdorovati tak nárazu dojmů a bolestí, vlnících se kolem nás.

Vaše oba rozbor „Mužů a osudů“³ a „Myšlenek a spisovatelů“⁴ četl jsem s velkým zájmem, s tím větším, že knihy mé se nenarodily právě na šťastné planetě; musím doufat, že si plného pochopení dobudou někdy v budoucnosti. Vaše analýsy jsou pro mne cenné, nehledámť v posudcích svých knih nikdy chválu, neboť co v mých pracích dobrého, vím konečně sám. Toužím však vždy, aby se kritik nad mými stránkami zamyslel a svými námitkami mně ukázal k bezpečnější cestě vývojové, než po níž dosud kráčím. A to jste učinil Vy ve Svých referátech. Rozvedl jste jmenovitě Svůj soud o mém upřílišněném verbalismu⁵ — jistě v tom máte kus pravdy. Není snad vadou, že můj sloh jest tak rozvětvený a obrazivý, nýbrž že tato opulentnost není dostatečně ovládnuta kázní a že girlandy mnohdy nadobro zakrývají peň stromový. Uvědomuji si to opravdově delší dobu a pracuji

¹ 27. 4. 1916 psal Martínek Novákovi, že pošta mu pozvání doručila pozdě. Znovu v dopise chválil Prahu barokní: „Díval jsem se vždy na Prahu barokní pohledem trochu nepřátelským — cítil jsem příliš drtivý tón historické mluvy; Vaše kniha mi ukázala její psychologii s jiného hlediska.“

² Doktorát získal Martínek v červenci 1916 na filozofické fakultě Karlovy univerzity.

³ *Mužové a osudy. Kniha studií a podobizen.* Vilímek, Praha 1914. O této knize psal Martínek v Ostravském deníku, 14, 1914, č. 151, 11. 7. 1914, v rubrice Besídka — Z literatury, s. 1—2. Uvádí mimo jiné: „[...] i čtenář, jenž má odchylné názory literární a vysloví nejednu pochybu o Novákově metodě, musí konec konců uznati vzácné přednosti tohoto pronikavého a bystrého literárního kritika, musí se pokloniti obrovské jeho sčtlosti a bohatému jeho rozhledu ve věcech literárních a uměleckých.“ Martínek při posuzování knihy nehodnotí vysoko Novákovy články o výtvarném umění a sociologii. Charakterizuje i Novákovu metodu: „Vášnivě zaujeti, s jakým se staví Arne Novák ke svým předmětům, žiznivá touha, aby zvolenou osobnost pronikl zcela až do nejnvtitnějších nervů, úsilí o nejživotnější a nejplastičtější výraz jsou největší přednosti této knihy, ale ovšem v těchto vlastnostech tkví i úskali, jež bez úrazu obeplouti nezdařilo se ani tak pružnému, pohyblivému a vzdělanému duchu, jako jest docent Arne Novák. Novák nedovede prostě postaviti se před literární dílo bez vnitřní osobní účasti: buď prudce miluje, neb stejně prudce nenávidí, ale nikdy lhostejně, nezúčastněně neanalysuje.“

⁴ *Myšlenky a spisovatelé. Studie a podobizeny.* (Edice Česká knihovna zábavy a poučení, číslo 33). Otto, Praha 1914 (druhé vydání 1940 společně se *Zvony domova*). O knize psal Martínek v Ostravském deníku, 15, 1915, č. 119, 7. 3. 1915, s. 6, v rubrice Literatura. K Novákovu jazykovému projevu zde píše: „Sloh jeho, jistě vydávající svědectví o neobvyčejném formálním smyslu tohoto kritika a báječné pohotovosti slovní, chová v sobě nebezpečí, že se stane sám sobě účelem, že se stane nepřehledným a tím i nevýznamným. Místy napadá přirovnání o stromu, který se láme přílišnou tíží ovoce.“ — „Než, at by bylo lze s tím nebo oním místem nesouhlasit — i názor o jeho slohu je přece jen věci vkusu —, přece jest jeho kniha prací nevšední, stejně bystrou jako elegantní, stejně vědeckou jako básnickou.“

⁵ V recenzi *Mužů a osudů* Martínek píše: „Novákovu nepřetržitě vzrušení, jež stále chce mluvit vášnivou citovou vlnou, našlo vhodný a plastický výraz v jeho slohovém umění, výmluvném a široce vzníceném, přetíženém spoustami příměrů a rozměrných přirovnání, někdy však jen efektních a nezcela z podstaty věci vyvěrajících. Jeho úžasná slovní pohotovost, jež opisuje myšlenky širokými větami, barokně nesčetnými ozdůbkami ozdobenými, dává nejednou zapomenout na nezcela pevný základ obsahový a citově přesvědčuje, jako vůbec Novákovy studie mluví až v druhé řadě k rozumové činnosti. A byť i člověk sebe více se divil té hýřivé bohatosti plynného proudu větného, tém přečetným narážkám, jež ukazují na obrovské autorovy vědomosti literární, přece jen neubrání se u některých studií dojmu, že menší přetíženosti by rozprava jen získala.“

na osvobození od tohoto slovního baroka vážně; snad má kniha „Zvony domova“,⁶ jež se tiskne, ukáže, že ne bez úspěchu.

Bylo mně předem jasno, že můj soud o Macharovi nesetká se s Vaším souhlasem; jinak byste se stal sám Sobě nevěrným.⁷ Ale nevěřte, prosím, že tu rozhoduje pouhá osobní averse. Netajím se tím, že Macharova povaha jest z těch, které jsou mně naprosto nesympatické, avšak dovedu se odpoutati při kritickém hodnocení od této nechuti. A tu vidím, že Machar jest odbytá kapitola naší poesie, k níž není návratu a jež neskytá inspirace prázdné; zdá se mi, že již nyní lyrický vývoj náš dává mně za pravdu. Machar byl přeceněn jako žádný z našich poetů, jediného Kollára snad vyjímajíc, právě pro svůj velký význam kulturní; dopřejí-li mu bohové dlouhého života, vytrpí ještě mnoho vědomím, že se nadobro přežil. Chtěl jsem býti upřímný in hoc puncto: snad po létech mně přisvědčíte.

Děkuji Vám ještě jednou za péči, již jste věnoval rozboru mých knih, a tisknu Vám ruce v přátelské úctě.

Váš

Arne Novák

Dopis, dvojlíst 13,5 × 18,5 cm, psáno perem na první a třetí straně. Obálka s adresou „Váženému panu, p. Vojt. Martínkovi, profesoru a spisovateli, v Hrabůvce u Mor. Ostravy“.

⁶ *Zvony domova. Kniha studií a podobizen.* Borový, Praha 1916 (druhé vydání 1940 společně s Myšlenkami a spisovateli).

⁷ Martínek jako obdivovatel Macharův vydal v roce 1912 (Šimáček, Praha) knihu *Ā. S. Machar*, podruhé v Praze u Topiče roku 1920.

3

V Praze dne 16. července 1916

Vážený pane kolego,

děkuji Vám srdečně i za přátelský dopis i za vlídné poslání Vašeho cenného referátu.¹ Lituji pouze, že nebudu mítí potěšení setkat se s Vámi v Praze, neboť odjíždím již zítra trvale na venkov, a když došel Váš list, měli jsme vše k odjezdu připraveno, že nemohl jsem se zdržeti; snad někdy příště budou okolnosti našemu shledání příznivější. Přeji Vám, abyste v Praze dobře pořídil a navrátil se domů nejen s kloboukem doktorským, ale i s dojmy nejlepšími. Rozbor Váš má pro mne význam nejen vřítě naměřenými slovy uznání, ale i svými námitkami. Velmi přesně jste postihl mou snahu pojmouti každý literární zjev jako znak a typ dobový a nesetřítí přitom jeho osobitosti vlastní; jsa kritikem užívám rád záruk literárně historických. Máte jistě dobrý kus pravdy o Drtilovi. Zůstal po něm slib, nikoliv, dílo, které by sotva opravňovalo pojmouti jeho podobiznu do knihy takto řazené ale chtěl jsem, aby v ní byla mladá generace zastoupena někým mocného etického posvěcení. I Vy jako mnozí z mých přátel vycítil jste, že jsem k Mrštíkovi byl příliš příkrý, posoudiv jej výhradně dle „Zumrů“ a snad skutečně ten celý tón

¹ V dopise z 12. 7. 1916 psal Martínek, že chce Nováka navštívit 27. července. Knihu *Zvony domova* recenzoval Martínek v Ostravském deníku, 16, 1916, č. 343, 9. 7. 1916, s. 2, v rubrice Literatura. Vysoce hodnotí Novákovu knihu: „I u Arne Nováka původně živel smyslový převládá, ale čím dál více zesilovala se jeho vzácná kritická ctnost, již mu nemůže upříti ani ten, kdo sebe přísněji posuzuje i jeho sloh a metodu: mímím tím onu schopnost, jež nekritizuje nikdy jednotlivce jako pouhý jev, nýbrž jako část velikého celku, schopnost, narýsovat podmínky vývojové, platné pro široký rod, schopnost otvírat nové obzory a rámeček posuzované knihy nebo osobnosti rozšířiti na všechny strany.“

vylučoval onu kritickou studii z rámce „Zvonů domova“. Při seřazování rozhodovala touha, aby v knize zněl i zvon poplašný, ale patrně ruší jednotu. Dovolím si Vám, jakmile vyjde její druhý závěrečný svazček, poslati svou příručku „Kritika literární“² ze sbírky „Duch a svět“; doufám, že najdete v ní teoretické zdůvodnění toho, co jste pojmenoval mým úsilím o kritiku syntetickou.

Poručí se Vám v oddané úctě

Váš Arne Novák

Dopis, dvojlíst 11 × 17 cm, psáno perem na první a třetí straně. Obálka adresována do Hrabůvky.

² *Kritika literární*. [I.] *Metody a směry*. [II.] *Zásady a praxe*. (Edice Duch a svět, svazek 18 a 19). Topič, Praha 1916 (druhé vydání 1925). — Za zaslání knihy pak Martínek poděkoval dopisem 31. 7. 1916.

4

V Praze dne 8. května 1917

Vážený pane doktore,

děkuji Vám srdečně za Vaši novou knihu básní „Zahrada“,¹ kterou jste mi před měsícem v tak spanilém výtisku a s milým věnováním poslal a kterou jsem právě přečetl. Raduji se z osobního rozjasnění, o němž nejlepší z Vašich veršů vypravují; vítám odvalu, s jakou chcete nadále a dovedete již dnes čeliti vražedným tmám skepse a sebeobviňování; nade vše však pozdravuji pronikání melodického živlu, který dotud byl ve Vaší poesii příliš vzácný. Zápasí sice psud leckde se suchou didaksi a se střízlivým rozumářstvím; potřeboval by dle mého soudu ještě, aby se k němu přidružil prvek obrazový, má-li vzniknouti ve Vašich jemných rukách báseň vyššího a nejvyššího slohu, ale přítomnost melického živlu jest přece nepopěrna a vzbuzuje nejlepší naděje do Vaší lyrické budoucnosti. Přeji Vám do ní jako kritik i jako člověk zdaru nejnplnějšího, hlavně, aby ženská inspirace, jejíž čistou září prosvíceny jsou četné Vaše nejlepší konfese, dařila Vás trvale svým podnitivým dobrodiním a aby Vaše duchovní práce byla sesterským průvodem, ne však nepřátelskou překážkou Vašeho básnického tvoření. O Vaši knize budu referovati v příštím „Lumíru“.²

Pozdravuje Vás v přátelské úctě Vás

Arne Novák

Dopis, dvojlíst 14 × 18,5 cm, psáno perem na první straně. Obálka adresována do Hrabůvky.

¹ *Zahrada*. Verše z let 1911—1916. Borový, Praha 1917. Martínek ji zaslal Novákovi 3. 4. 1917.

² *V. Martínek, Zahrada*. V časopise *Lumír*, 45, s. 376—377.

5

V Praze dne 3. května 1918

Vážený pane kolego,

byl jsem srdečně potěšen jak Vaším milým dopisem,¹ tak založením revuálního střediska duševní práce na Moravě a ve Slezsku v duchu národní jednoty a přece

¹ Martínek v dopise z 25. 4. 1918 vyzval Nováka k účasti na nové revui.

s uvědoměným zřetelem k potřebám regionalistickým.² Radost má přestala by býti upřímnou, kdybych odmítl Vaše vlídné pozvání. Ale před prázdninami Vám bohužel nemohu ničeho slíbiti; přednášky na universitě i v extensi, referentská činnost ve „Venkově“ i jinde sotva mně popřejí trochu se zabrat do dalších kapitol knihy o Sv. Čechovi,³ na níž mi nade vše záleží. Avšak o feriích chci na Vás pamatovati a rád bych pro Váš sborník napsal úhrnné ocenění *Demla*.⁴ Jenž i mne vábí. Kosmák úplně mně odpadl od srdce a od zájmu, článek o Stránecké,⁵ jímž jsem před 20 léty debutoval, jsem přepracoval nadobro pro novou svou knihu *Studii a podobizen*,⁶ takže k tématu nemám co říci. Kdybych měl ještě něco jiného, sám se přihlásím. Separát Vaší studie o slezském písemnictví nedošel,⁷ ale četl jsem jej v Opavském Věstníku k prospěchu a poučení svému; nechtěl byste snad po způsobě syntetickém a s vyššího hlediska shrnouti výtěžky té stati v úvaze pro „Národ“ (na 2—3 stránky)? Prosil bych v tom případě rukopis na svou adresu. Mnoho zdaru Vám ve škole, v literatuře i v redakci přeje a ruku Vám přátelsky tiskne Váš oddaný

Arne Novák

Dopis, dvojlíst 14 × 19 cm, psáno perem na první straně. Obálka adresována do Hrabůvky.

² Jde o časopis *Moravsko-slezský sborník*, který redigoval v Moravské Ostravě Vojtěch Martinek. Periodikum vycházelo ve dvou ročnících, ročně 12 čísel (I. 1918—19, II. 1919—20).

³ *Svatopluk Čech. Dílo a osobnost*. I. díl vyšel až v roce 1921, II. díl roku 1923. Dílu III. kapitola první vyšla ve Sborníku k prvému výročí úmrtí Arne Nováka (Melantrich, Praha 1940).

⁴ O *Jakubu Demlovi* psal Novák souhrnně do *Dodatků Ottova slovníku*, II/1, s. 32—33; vyšlo v roce 1932.

⁵ *Františka Stránecká. Literární drobnokresba*. Literární listy, 20, 1899, s. 1—3, 27—28.

⁶ *Správně Podobizny žen*. Borový, Praha 1918 (zde článek o Stránecké na s. 163—174).

⁷ *Slezsko v literatuře krásné*. Otištěno ve Věstníku Matice opavské, 23, 1917, s. 139—153. — Vyšlo též samostatně vlastním nákladem V. Martínka, Moravská Ostrava 1918. Martinek separát poslal Novákovi 31. 5. 1918 (spolu s knihou *Petr Bezruč. Literární studie*. Perout, Mor. Ostrava 1917). V tomto dopise rovněž prosil, aby mu Novák pro Moravsko-slezský sborník napsal medailón Morava v díle Růženy Svobodové.

6

Vážený a milý pane kolego,
posílaje na Vaší ct. adresu vyžádaný projev do ankety o Nár.[odním] divadle moravkoslezském,¹ děkuji Vám zároveň za Váš milý dopis² a za upozornění v něm. Na svůj slib článku pro Mor.[avsko] slezský sborník nezapomínám, a jakmile budu míti v ruce nějaký vhodný příspěvek pro Vás, hned Vám jej pošlu, i když to nebude stať o Demlovi. Nevzal jsem si jeho knih s sebou na prázdniny a nevím, zda se k tomu teď dostanu; ležít přece nyní poněkud stranou mých nynějších lit. zájmů, třebaže bych se někdy rád soustavněji zabral do poesie tohoto nevšedního básníka.³ Ale jsem jist, že se mně záhy nějaké moravicum naskytne, a pak si ihned připamatuji svůj slib. Nehněvejte se na mne pro mé odkládání!

¹ Moravkoslezský deník, 18, 28. 11. 1918, č. 329, s. 3, přinesl článek *Národní divadlo moravsko-slezské*, v němž se píše o nutnosti toto české divadlo vybudovat (bez zmínky o A. Novákovi).

² Zmíněný dopis se v Novákově pozůstalosti nezachoval.

³ Viz pozn. 4 u předcházejícího dopisu.

Měl jsem nedávno velkou radost z přerovské publikace o Březinovi,⁴ jak se dočtete v příštím „Národě“,⁵ kde vyslovuji též dohad o Vašem spoluautorství.

Pozdravuje Vás v srdečné úctě Váš

doc. dr. Arne Novák
V Proseči 28. 10. 1918

Navštívenka 11,5 × 5,5 cm, psáno perem na obou stranách.

⁴ Josef Staněk — Jaroslav Durych, *Otokar Březina 1868—1918*.

⁵ *Příspěvek k poznání Ot. Březiny*. *Národ*, 1918, s. 559—560. — Martínek užíval v prvním období své činnosti pseudonymu Václav Staněk, Arne Novák se v případě prisuzování této publikace Martínkovi ovšem mýlí. Martínek vyvrací své spoluautorství v dopise Novákovi 31. 10. 1918.

7

V Praze dne 13. 12. 1918

Vážený pane kolego,

srdečný dík za přátelský list¹ a vlídné pozvání. Svou přednášku o T. G. Masarykovi jsem zpracoval jako tekst delší stati, již v den Masarykova příjezdu přinese „Venkov“;² do té doby právem na rukopis nedisponuji. Jest to vybroušená a velmi promyšlená úvaha syntetická, jež, jak sám mohu říci, úplně přesahuje úroveň článků novinářských a zahrnuje všechny stránky osobnosti oslavencovy. Kdyby Vám nevadilo, že vyjde dříve v denním listě, který arcit nemá na Moravě mnoho čtenářů, rád bych Vám poslal její rkps pro Mor. slezský sborník, a to ihned. Kolise s „Venkovem“ časově by asi nenastala.* Jinak bych Vám bohužel vyhověti nemohl. Článek by asi vydal 6—7 tisk.[ových] stran Sborníku. Račte mně odpověděti obratem; přijde-li odpověď kladná, hned rkps pošlu.

Váš oddaný

Dr. Arne Novák

* jest přece vyloučeno, že by úvaha vyšla ve Sborníku dříve než ve Venkově.

Dopis, list 14 × 22,5 cm, psáno perem po jedné straně.

¹ Dopis se v Novákově pozůstalosti nezachoval.

² *Tomáš G. Masaryk*. V deníku *Venkov* 21. 12. 1918. Knižně pak s názvem *Návrat presidenta Masaryka do vlasti*. Mínařík, Praha 1920.

8

V Praze dne 30. 12. 1918

Vážený a milý pane kolego,

podle Vašeho přání přepracoval jsem svůj článek z „Venkova“ pro Vaše potřeby;¹ úvod a závěr jsem zcela změnil a v posledním odstavci jsem dal stati moravské lokalisační zbarvení; v první polovici jsem tekst značně rozhojnil, čím úvaha asi o 1/4 vzrostla. Myslím, že vydá asi 9—10 stran Vašeho sborníku, a jsem rád, že jsem mohl takto splatiti dávný svůj dluh Vaší sympatické zemi;

¹ V Moravsko-slezském sborníku 1, 1918—19, s. 361—370, byl uveřejněn s názvem *T. G. Masaryk (Pokus o podobiznu)*.

doufám, že budete spokojen. Korekturu bych četl rád a případně bych ji poslal expresně; není-li však času, prosím, abyste ji za mne pozorně provedl. Velmi Vám budu vděčen, pošlete-li mně jeden exemplář Sborníku, kde má stať vyjde.

Pozdravuje Vás přátelsky Váš

Arne Novák

Dopis, kartón 11,5 × 9 cm, psáno perem po jedné straně.

9

V Praze 6. 6. 1920

Vážený pane kolego,

velmi jste mne potěšil vřelým věnováním své „Tiché píseň“.¹ S radostí jsem poznal, že jest to píseň v nejpřesnějším smyslu slova, tudíž druh, jenž Vám jako lyrikovi doposud byl odepřen. Netoliko ona plynulá melodičnost, ale i smyslné zmocňování se života jest u Vás novinkou, kterou upřímně vítám; zvláště na letních motivech V., VII., VIII., IX. a X. si můžete po právu zakládati. Přeji Vám mnoho zdaru ve Vašem působení buditelem i tvorbě slovesné a pozdravuji Vás přátelsky.

Váš

Arne Novák

Dopis, dvojlíst 13 × 17 cm. Psáno perem na první straně.

¹ *Tichá píseň. Verše.* Moravsko-slezský sborník, Hrabůvka u Moravské Ostravy 1920.

10

V Brně 12. 3. 22

Vážený a milý pane doktore,

Váš láskyplný a pronikavý rozbor mého díla o Svat. Čechovi v Moravskoslezském deníku¹ velice mne potěšil. Pohroužil jste se do samých osobních zdrojů této mé hlavní životní knihy, vynesl jste odtud několik zajímavých a osobitých postřehů, spojil jste monografii důmyslně s mým ostatním tvořením. Za to za všechno Vám ze srdce děkuji jako kritikovi, který vždy o mých pracích poví správné a moudré slovo. Druhý díl knihy jest málem vysázen, ale ke třetímu nemohu se dostat, a to pro práce a starosti na mladé stoličce literárních dějin v Brně; kromě toho přepracovávám již skoro celý rok své „Přehledné dějiny“;² bohudík chýlí se úprava již ke konci.

¹ Svůj úmysl psát o Novákové *Sv. Čechovi* sdělil mu Martinek v dopise již 30. 10. 1921. Napsal pak o prvním dílu této práce v Moravskoslezském deníku, 5, 1922, č. 50, 19. 2. 1922, nedělní Příloha, s. 10, v recenzi nazvané *Knihy o Svatopluku Čechovi*. Velmi chválí Arna Nováka: „Ale už z prvního dílu je zřejmo, že je to kniha, jaká bude vždy pilířem české literární historie, vzorem kritické monografie, kde se spojily k spolupráci nejkrásnější složky: vřelé zaujetí, a přece nikdy ne slepé uctívání, podrobný rozbor, a přece zase ne matná povšechnost. Je to dílo pracné, jehož nesčetné podrobnosti (srovnej jen kritické poznámky) uvádějí přímo v úžas nad obrovskou kritickou erudicí — a přece není ani stopy o namáhavém klížení jednotlivosti — dílo stojí jednotné, bez kazů a trhlin, vyrovnané živým, pohyblivým, slavnostním slohem, jenž však zde není ke svému prospěchu tak barokní, jak v některých studiích předchozích.“

² *Nová doba. Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až do politického osvobození*. Napsali Jan V. Novák, Arne Novák. Vydání třetí, přepracované a rozšířené [I. vydání vyšlo roku 1910]. Edice Sborník příruček, svazek 13. Promberger, Olomouc 1922.

Srdčně Vás pozdravuje a všeho dobra Vám přeje Váš upřímně oddaný
Arne Novák

Dopis, list 16 × 20 cm, psáno perem po jedné straně.

11

V Brně 3. 12. 23

Vážený pane doktore,

děkuji Vám ze srdce za vlídné posláni obou posudků, které jste se Svou obvyklou pečlivostí tónem vřelým a podnitivým napsal o mých knihách do Mor. slez. deníku.¹ Ač Vaše úvahy čítám pravidelně a vždy s upřímným zájmem, byly by mně tyto obě stati ušly, protože byly uveřejněny na rozhraní šk. roku a prázdnin. Zvláště jste mne potěšil tím, že jste Svou důmyslnou pozornost věnoval mému malému souboru „Z času za živa pohřbených“.² Jeho jméno bylo více než přiléhavé; bylo prorocké: spisek byl také pohřben za živa, a nikdo si ho nepovšiml. Tím více si dovedu vážiti Vašich slov, kterými jste vystihl nejen literární povahu, ale i mravně výchovný význam této dokumentární publikace. Tisknu Vám za to vděčně ruku a jsem Vám přátelsky oddaný

Arne Novák

Dopis, list 15,5 × 21 cm, psáno perem po jedné straně.

¹ Martinec uveřejnil v Moravskoslezském deníku, 6, 1923, č. 170, 24. 6. 1923, s. 4, recenzi s názvem *Z času za živa pohřbených*, kde píše velmi kladně: „Novákovy eseje vyrostly z příležitosti dobové, vyplňovaly kdysi novinářské fejetony, ale nejsou jen časovým dokumentem: i tam, kde Novák přejímá cizí výzkumy, dovede vždy jeho úžasná vloh slohová, již se nelze dost podívat, vytvořit medailón svérázný, novákovský, jenž má všechny vlastnosti krásného esejistického útvaru: detaily jsou omezeny na nejmenší míru, načrtány základní rysy, ale podstatné a výrazné, a vše je zladěno ve vzácnou jednotu. Působily-li starší práce Novákovy dojmem jakési barokní marnotratnosti, jež příliš štědrě rozdává, poslední knihy ukazují znamenité ovládnutí architektonické: jeho eseje nejsou jen letmo a nazdařbůh nahozeny, jsou stavěny.“ — Dále psal Martinec o druhém dílu Novákovy monografie o Sv. Čechovi (MSD č. 184, 8. 7. 1923, s. 5), v recenzi nazvané *Kniha o Svatopluku Čechovi*. Končí nadšenou chválou: „Neb nikde dosud nebyl pojat básnický vývoj v takové šíři, úplnosti a podrobnosti, a přece zase v jednotném, neroztržitém obraze jako v tomto velikém díle, o němž pracovala stejně nesmlouvavá kritičnost jako srdečná láska.“

² *Z času za živa pohřbených. Úvahy z let válečných.* (Mezi knihami a lidmi I.) Klika, Praha 1923.

12

V Brně 1. 6. 1926

Vážený pane kolego,

děkuji Vám srdčně za milá slova, jež jste v nedělním Mor. slez. deníku laskavě věnoval mým „Hovorům okamžiků“.¹ Velice mne potěšilo toto vřelé ocenění mé sklizně feuilletonistické.

Srdčně Vás pozdravuje Váš

Arne Novák

Pohlednice Joža Uprka, Z pouti u sv. Antonička. Psáno perem. Adresováno do Hrabůvky.

¹ *Hovory okamžiků*. Obzina, Vyškov 1926. Martinec o knize psal v Moravskoslezském deníku, 29, 1926, č. 149, 30. 5. 1926, s. 11, v hlídce Kultura a umění. Uvádí zde mimo jiné: „knihy působí velmi svěže a přirozeně dojmem jakési čistě hravosti, nenucenosti, radosti z práce.“ — „V rychlém přeletu a méně pestrosti mihají se literární podobizny i dojmy z cest, rozkošnické vyvolávání nálad i pozorné studie.“

V Brně 24. 6. 26

Vážený pane kolego,

děkuji Vám upřímně za Váš dopis a za jeho mužnou otevřenost.¹ Jest mně líto, jestliže Vás zranil můj posudek Vašeho „Obervy“;² vím, že byl nepříznivý, ale jistě v něm nebylo snižujícího úmyslu. Váš autentický výklad intencí díla mně naplnil zvědavým zájmem, jehož kniha sama pak neuspokojila. Hledal jsem v ní mnoho a četl ji dbale, ano, některé její partie několikrát. Obávám se, že bych při novém posuzování „Obervu“ nehodnotil o nic výše. Sleduji Vaše práce veškeré a znám i Vaše knihy výpravné prósy, a právě v nich mně vadí to trpné zajetí v poutech naturalismu příliš přízemního. Jest to běžná a osudná vada všech děl nového realismu českého, ale právě Vy, jenž jinak projevujete tolik smyslu pro duchovní hodnoty života, měl byste se jí varovati. Mně se zdálo, že tím celá skladba „Obervy“ trpí, a proto jsem psal odmítavě. Budte ujištěn, že mne přitom neprovázela nijaká zlovůle: vážím si Vás srdečně a očekávám od Vás mnoho. Doufám, že mně další díl Vašeho cyklu z Ostravska dá příležitost oceniti kladně i Vaše románové umění.

Srdečně Vám děkuji za důvěru, s kterou jste mně podal Svůj Ráj srdce.³ Víím, že k jemné a niterné té knize musím přistupovati delikátně, a zachovám se podle toho.

Bohdá nezůstane mezi námi po této kritické episodě hořkosti a v této naději i s přáním utěšených prázdnin pozdravuji Vás přátelsky.

Váš

Arne Novák

Dopis, dvojlíst 14,5 × 19 cm, psáno perem na první straně. Obálka adresována do Hrabůvky.

¹ Jde o Martínkův dopis ze 16. 5. 1926, v němž píše mimo jiné: „Už dávno mě nic tak nezranilo, jako Váš referát o mém Obervovi, knize, která byla psána s velikým úsilím, úzkostně odvažována, mnohokrát pilována.“

² Novák psal o knize v Lidových novinách 28. 3. 1926 (*V. Martínek, Jakub Oberva*).

³ *Ráj srdce. Verše*. Edice Huť — krásné knihy Kola spisovatelů. Moravské kolo spisovatelů, Moravská Ostrava — Brno 1926.

V Bílé v Beskydech 25. 2. 30

Vážený a milý pane kolego,

Čítávám se zájmem a pravidelně Vaše výborně informované a taktně psané jubilejní vzpomínky literární v Mor. slez. deníku. I soudím, že se chystáte také vzpomenouti mých narozenin padesátých, které připadají na neděli 2. března. Ale prosím Vás srdečně, abyste toho nečinil a nechal ono datum nepovšimnuto.¹ Nežádám Vás za to jenom z důvodů zásadního odporu k oslavě 50. narozenin vůbec, které jsem častěji vložil, ale i z motivů osobních. Bude mně na ten den velice smutno, neboť mé jediné dítě, nezapomenutelný Radovan, který by jej býval a mohl a měl nejupřímněji oslaviti, spí již půl třetího roku na hřbitově brněnském. Proto jsem požádal již všechny redakce, aby mé padesátky nedbaly,

¹ Martínek ovšem Novákovi gratuloval v korespondenci (dopis se nezachoval, pouze Novákovo tištěné poděkování za přání k padesátinám).

proto jsem před možnými oslavami zajel sem do hor, od Vás nedaleko. Doufám, že mne pochopíte a mně lask.[avě] vyhovíte, a děkuji Vám za to upřímně.

Vám s přátelskou úctou oddaný

Arne Novák

Dopis, kartón 15,5 × 10 cm, psáno perem po jedné straně. Obálka adresována do Hrabůvky.

15

V Proseči 2. 9. 1931

Milý pane kolego,

výstřížková kancelář poslala mi v těchto dnech Vaše dva pozorné a bystré kritické články, v nichž jste — příliš shovívavě, ale přece spravedlivě — ocenil můj literární přehled v doplňcích Ottova Slovníka¹ a první dva sešity mé literatury ve Walzlově Handbuchi.² Děkuji Vám srdečně za všecek ten zájem i za smýšlení přátelské, jež projevujete vždy, kdykoliv mluvíte o mých literárních pracích. Přeji Vám mnoho zdaru k Vaší mnohostranné a významné činnosti a pozdravuji Vás přátelsky.

Váš oddaný

Arne Novák

Pohlednice *Obraz sv. Jana Křtitele v kapli na nádvoří [Valdštýn]*. Podobizna pěvce „Máje“ K. Hynka Máchy. Psáno perem, adresováno do Hrabůvky.

¹ *Česká literatura v letech 1908—1930*, otištěno v *Doplňcích Ottova slovníku naučného nové doby*, 1/2, s. 1257—1267. Martínek o tom psal v *Moravskoslezském deníku*, 32, 1931, č. 224, 18. 8. 1931, s. 4, s názvem *Obraz pisemnicví v Československu za poslední čtvrtstoletí*. Uvádí zde pochvalně: „Českou literaturu zpracoval Arne Novák známým a osvědčeným svým uměním pronikavě charakteristiky a výstižné zkratky.“

² *Die tschechische Literatur. Handbuch der Literaturwissenschaft*. O. Walzel — Athenaiον, Postupim 1932. Martínek o knize psal v *Moravskoslezském deníku*, 32, 1931, č. 225, 18. 8. 1931, s názvem *Německý obraz české literatury*.

16

V Brně 14. 1. 33

Milý pane kolego,

srdečně Vám děkuji za krásnou a pronikavou kritiku mých německy psaných literárních dějin.¹ Projevil jste v ní znovu vedle přátelského smýšlení, jehož si upřímně vážím, jemnou vnímavost a čestný smysl pro strukturu díla, zrozeného z plnosti duchového prožívání národní literatury. Mohu Vás také ujistiti, že

¹ Viz pozn. 2 u předcházejícího dopisu. Martínek o knize znovu psal v *Moravskoslezském deníku*, 34, 1933, č. 4, 4. 1. 1933, s. 5, s názvem *Německé dějiny české literatury*. Dílo posuzuje s opravdovým nadšením: „Inarně byste hledali u nás druhého učence, jenž by slučoval naprosté zvládnutí látky a zároveň schopnost velikých obrysů, slovo výmluvné a zároveň kritickou hloubku, měřítko evropské a zase i český přízvuk. Všecky tyto dary jsou dány Arne Novákovi v plné míře, a proto se mu podařilo vytvořit reprezentativní dílo.“

česká, rozšířená verze, o níž pracuji a kterou jste tak vlídně sám signalisoval,² zahrne mnohé, co jest v německém znění jenom napověděno.

Přátelsky Vám tiskne ruku Váš

Arne Novák

Pohlednice Praha: Staroměstský orloj. Psáno perem, adresováno do Hrabůvky.

² Jde o *Dějiny české literatury* v souboru *Československá vlastivěda III*, Sfinx, Praha 1933, s. 7—208, 590—591.

17

23. 12. 33

Vážený příteli,

děkuji Vám srdečně jak za vzácná slova uznání ve Vašem listě,¹ tak za velmi zajímavou a svěží legendu ondrášovskou.² Myslím na Vás přátelsky ve dnech vánočních a přeji Vám do nového roku 1934 mnoho pohody i jasu hlavně v básnickém tvoření.

S upřímnou úctou Vám oddaný

Arne Novák

Pohlednice Brno ve sněhu — Veselé vánoce! Psáno perem, adresováno do Hrabůvky.

¹ List se v pozůstalosti Novákově nezachoval.

² *Romance o Ondrášovi. Sen letní noci*. Soukromý tisk, Moravská Ostrava 1933.